

Πετάμε στον Καιάδα τους αδύναμους μαθητές

Θα ακούσετε να μιλάνε γι' αυτούς με διάφορους χαρακτηρισμούς: τεμπέληδες, αδιάφοροι, ανίκανοι, δύσκολοι, αυτοί που δεν παίρνουν τα γράμματα, «τελειωμένοι», ταραξίες, υπερκινητικοί, κακοί μαθητές, μαθητές που δεν «τους κόβει» κ.ά. Στην πραγματικότητα όμως είναι απλώς αδύναμοι μαθητές δηλαδή μαθητές που χαρακτηρίζονται από σχολική αποτυχία.

Γράφει ο Τσιριγώτης Δημήτρης.

Είναι πολύ εύκολο να θεωρήσουμε όλους τους παραπάνω χαρακτηρισμούς ως πιθανές αιτίες της χαμηλής επίδοσης αλλά στην πραγματικότητα συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο: είναι τα αποτελέσματα της χαμηλής επίδοσης. Η ανικανότητα, η τεμπελιά, η φασαρία που κάνουν οφείλεται στην χαμηλή τους επίδοση, στην σχολική τους αποτυχία και στην αδυναμία ή αδιαφορία του εκπαιδευτικού μας οικοδομήματος να τους εμπλέξει στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τις πραγματικές αιτίες της χαμηλής επίδοσης θα τις συζητήσουμε παρακάτω.

Ευτυχώς για μας που «δυστυχώς δεν γίνεται τίποτα»

Τότε προς τι οι τόσοι απαξιωτικοί χαρακτηρισμοί; Είναι απλό: για να χρεωθούν οι ίδιοι αυτοί οι μαθητές την σχολική τους αποτυχία. Οι παραπάνω χαρακτηρισμοί είναι απλώς ένας τρόπος να δηλώσουμε ότι οι μαθητές αυτοί είτε δεν μπορούν είτε δεν θέλουν οπότε «δυστυχώς δεν γίνεται τίποτα».

Με αυτό τον τρόπο η ευθύνη φεύγει από πάνω μας και ταυτόχρονα νιώθουμε απαλλαγμένοι από οποιαδήποτε απαίτηση να βοηθήσουμε τους αδύναμους μαθητές. Λίγο πολύ οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουμε βρεθεί σε μια τέτοια ομολογουμένως πιεστική θέση και πιθανότατα να μην συνειδητοποιούμε ότι μια τέτοια στάση απέναντι στους αδύναμους μαθητές βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την βαθύτερη ουσία του εκπαιδευτικού έργου.

Στο φινάλε εκπαίδευση εξ ορισμού σημαίνει μετα-μόρφωση και στην περίπτωση των αδύναμων μαθητών η μετα-μόρφωση αυτή είναι ζωτικής σημασίας. Όταν όμως έχουμε βγάλει την τελική διάγνωση, το τελικό πόρισμα ότι για τα παιδιά αυτά δεν υπάρχει ελπίδα τότε δεν είναι σαν να τα καταδικάζουμε να βρίσκονται στο περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Είναι ίσως σκληρό αυτό που θα πω αλλά είναι εξίσου σκληρό αυτό που κάνουμε χωρίς πιθανά να το συνειδητοποιούμε: αφού το εκπαιδευτικό σύστημα σπρώχνει στον αποκλεισμό τους αδύναμους μαθητές, είναι σαν να τους πετάει σε ένα είδος σύγχρονου Καιάδα. Να μην ξεχνάμε ότι οι μαθητές είναι παιδιά και πραγματικά δεν ξέρω πόσο παιδαγωγικό είναι να κατηγορούμε παιδιά ως τους αποκλειστικούς υπεύθυνους της σχολικής τους αποτυχίας.

Προσωπικά θεωρώ ότι κάθε φορά που ένα παιδί οδηγείται σε σχολική αποτυχία αυτό αυτόματα σημαίνει και την αποτυχία όλων των δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και ότι το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε είναι η αυτοκριτική μας.

Λόγοι που οι εκπαιδευτικοί δεν θεωρούν προτεραιότητα τους αδύναμους μαθητές

ΤΙ ΕΠΙΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Πόσες φορές δεν έχουμε ακούσει εκπαιδευτικούς να λένε για τους αδύναμους μαθητές : «μου χαλάνε το μάθημα», «δεν σέβονται τους άλλους που θέλουν να μάθουν», «αφού δεν θέλουν να παρακολουθήσουν τουλάχιστον ας αφήσουν τους άλλους που θέλουν», «οι άλλοι, τι είναι κορόιδα που προσπαθούν;», «τους αξίζει χαμηλός βαθμός αφού δεν προσπαθούν», «άμα ασχοληθώ πολύ μαζί τους θα αδικήσω τους καλούς μαθητές»; Οι εκπαιδευτικοί αυτοί θα σου πουν ότι ο στόχος τους είναι η υπεράσπιση και η προστασία των καλών μαθητών και των μαθητών που προσπαθούν. Αναρωτιέμαι όμως ποιους είναι πιο σημαντικό να υπερασπιζόμαστε; Τους δυνατούς μαθητές που ουσιαστικά καμία ανάγκη από υπεράσπιση δεν χρειάζονται ή τους αδύναμους της υπόθεσης;

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Στην πραγματικότητα οι λόγοι που ένας εκπαιδευτικός δεν θεωρεί προτεραιότητα τους αδύναμους μαθητές είναι άλλοι:

α) Ο εκπαιδευτικός θεωρεί ως χαμένη υπόθεση να ασχοληθεί με τους αδύναμους μαθητές και να επενδύσει στην βελτίωσή τους.

β) Ο εκπαιδευτικός «πιέζεται» από τη γνώμη των «καλών» μαθητών της τάξης για εκείνον. Αυτός είναι ο βασικότερος λόγος που ένας εκπαιδευτικός προσαρμόζει το μάθημά του sur mesure στις απαιτήσεις των «καλών» μαθητών ώστε να είναι ευχαριστημένοι από εκείνον. Για πολλούς εκπαιδευτικούς οι «καλοί» μαθητές είναι οι άτυποι αξιολογητές τους και ας μην το παραδέχονται. Είναι γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τους ως feedback για την αξία της διδασκαλίας τους τις εντυπώσεις που έχουν μόνο οι «καλοί» από αυτή, δηλαδή στο μυαλό τους κυριαρχεί ο συνειρμός: «αν οι καλοί μαθητές είναι ευχαριστημένοι από το μάθημά μου τότε κάνω καλό μάθημα». Να μην υποτιμάμε μάλιστα το γεγονός ότι συνήθως πίσω από ένα «καλό» μαθητή κρύβονται και κάποιοι γονείς με μεγάλες προσδοκίες που είναι ιδιαίτερα απαιτητικοί από τους εκπαιδευτικούς του παιδιού τους και αυτό είναι κάτι που κάνει τους εκπαιδευτικούς να «πιέζονται» ακόμα περισσότερο από την γνώμη των «καλών» μαθητών. Αυτά δυστυχώς συμβαίνουν σε ένα σχολείο που έχει μοναδικό σκοπό την καλή επίδοση και την στυγνή «αποτελεσματικότητα». Όσοι μαθητές έχουν καλή επίδοση αναγορεύονται αυτόματα σε σημαντικοί και αποκτούν μια άτυπη εξουσία στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος. Οι αδύναμοι μαθητές χαρακτηρίζονται από τους άλλους μαθητές, από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τους εαυτούς τους ως ασήμαντοι που απλά εμποδίζουν τους σημαντικούς να ανεβάσουν και άλλο την επίδοσή τους. Απογοητευτικό πραγματικά αφού το σχολείο υποτίθεται ότι είναι ένας χώρος που έχει σκοπό να αμβλύνονται οι ανισότητες και όχι να αναπαράγονται. Είναι ανεπίτρεπτο οι εκπαιδευτικοί, έστω και χωρίς να το συνειδητοποιούμε, να εφαρμόζουμε τον νόμο του ισχυρού.

Λόγοι που ένας μαθητής είναι αδύναμος

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη υπεραπλούστευση και εκλογίκευση από το να θεωρήσουμε ότι οι λόγοι που ένας μαθητής είναι αδύναμος είναι είτε γιατί «δεν μπορεί» (είναι ανίκανος) είτε γιατί «δεν θέλει» (είναι τεμπέλης).

Προσωπικά θεωρώ ότι οι πραγματικοί πιθανοί λόγοι που ένας μαθητής είναι αδύναμος είναι: α) έχει έντονο μαθησιακό πρόβλημα β) αντιμετωπίζει κάποιο άλλο είδος προβλήματος (οικογενειακό, υγείας, προσωπικό) που δεν του «αφήνουν μυαλό» για τα μαθήματα και το πιο σημαντικό γ) είναι μαθητής που «τον έχει πάρει από κάτω» και είναι

πεπεισμένος ότι δεν μπορεί να τα καταφέρει, δηλαδή έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση-αυτοεκτίμηση.

Θα σταθώ ειδικά στη γ περίπτωση δηλαδή στους μαθητές αυτούς που έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση-αυτοεκτίμηση.

Μαθητές με χαμηλή αυτοπεποίθηση-αυτοεκτίμηση

Οι μαθητές αυτοί χαρακτηρίζονται από πολύ μικρή πίστη στις ικανότητές τους. Έχουν παραιτηθεί από κάθε προσπάθεια γιατί είναι βαθύτατα πεπεισμένοι ότι δεν μπορούν να τα καταφέρουν. Έχουν χαμηλές προσδοκίες από τον εαυτό τους, πράγμα που συνήθως συνδυάζεται και με τις χαμηλές προσδοκίες των γονιών τους αλλά και των εκπαιδευτικών τους από εκείνους. Το πιο σημαντικό όμως στοιχείο που τους χαρακτηρίζει είναι η παντελής έλλειψη κινήτρου για να προσπαθήσουν. Και κακά τα ψέματα τα κίνητρα των παιδιών τα καλλιεργούν οι μεγάλοι. Εδώ ακριβώς βρίσκεται και η λύση του προβλήματος.

Έχοντας ασχοληθεί και συζητήσει ανοικτά με πάρα πολλούς μαθητές με χαμηλή επίδοση και αυτοπεποίθηση έχω διαπιστώσει τα εξής:

α) Έχει εντυπωθεί βαθιά μέσα τους η πεποίθηση ότι «δεν τους κόβει», ότι δεν είναι τόσο έξυπνοι όσο οι «καλοί» μαθητές.

β) Θεωρούν ότι οι δάσκαλοι και οι καθηγητές δεν νοιάζονται για αυτούς και όχι μόνο αυτό: ότι τους είναι κάτι σαν βάρος, σαν εμπόδιο στο μάθημά τους. Δηλαδή ότι οι εκπαιδευτικοί θα προτιμούσαν να μην υπήρχαν αδύναμοι μαθητές μέσα στην τάξη. Αυτός μάλιστα δηλώνουν ότι είναι ένας από τους λόγους που δεν προσέχουν στο μάθημα και που κάνουν φασαρία. «Για να τραβήξουν την προσοχή του εκπαιδευτικού ή να τον εκδικηθούν που δεν την έχουν» λένε χαρακτηριστικά.

γ) Προβάλουν συχνά ως αιτία της μη ενεργούς συμμετοχής τους στο μάθημα την εξής: «δεν συμμετέχουμε στο μάθημα γιατί με αυτά που θα πούμε μπορεί να μας κοροϊδέψουν οι άλλοι μαθητές».

δ) Στην ευθεία ερώτησή μου: «πείτε μου πραγματικά για ποιο λόγο δεν προσέχετε στο μάθημα και μιλάτε με τους διπλανούς σας;» κάποιοι μου είπαν «γιατί βαριόμαστε». Εξεπλάγην όμως πραγματικά από μια άλλη απάντηση που μου έδωσαν πολλοί από αυτούς: «για να μην διαπιστώσουν οι καθηγητές και οι συμμαθητές μας ότι δεν καταλαβαίνουμε το μάθημα». Όταν δε ζήτησα παραπάνω εξηγήσεις και τις πήρα έμεινα με το στόμα ανοικτό και για να σας πω την αλήθεια ντράπηκα: «θέλουμε να φαίνεται ότι ο λόγος που δεν καταλαβαίνουμε το μάθημα είναι γιατί δεν προσέχουμε και όχι επειδή είμαστε χαζοί». Αν είναι δυνατόν; Πολλοί αδύναμοι μαθητές μας είναι πεπεισμένοι ότι είναι χαζοί. Δεν μας τιμά καθόλου ως εκπαιδευτικό σύστημα κάτι τέτοιο.

Υπάρχει τρόπος να βοηθήσουμε τους αδύναμους μαθητές;

Ας δούμε τώρα πως ένας εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει τους αδύναμους μαθητές. Καταρχάς πρέπει να το πιστέψει ο ίδιος ότι μπορεί να τους βοηθήσει. Επίσης να αποφασίσει ότι αξίζει τον κόπο. Επιπλέον θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος ότι θα αλλάξουν για κάποιο διάστημα οι ισορροπίες μέσα στην τάξη από την στιγμή που μέχρι τότε το μάθημα περιστρεφόταν γύρω από τους καλούς μαθητές της τάξης. Πιθανόν δηλαδή να υπάρξουν αντιδράσεις αφού θα είναι σαν να έρχονται κάποιοι καινούργιοι μαθητές στην τάξη και η προσοχή του εκπαιδευτικού πλέον θα πρέπει να μοιραστεί και σε αυτούς. Το στοίχημα είναι δύσκολο γιατί θα πρέπει να είναι όλοι ευχαριστημένοι, και οι αδύναμοι μαθητές αλλά και οι «καλοί» μαθητές γι' αυτό κατά την γνώμη μου πρέπει να μιλήσει

ανοικτά στην τάξη και να προσπαθήσει να πείσει τους μαθητές ότι όλοι δικαιούνται καλή εκπαίδευση και ότι όλοι είναι εξίσου σημαντικοί για εκείνον. Τέλος θα πρέπει να αναμένει ότι θα κουραστεί αρκετά παραπάνω από πριν. Όμως η ανταμοιβή του θα είναι πολλαπλάσια. Πρώτα από όλα ο εκπαιδευτικός θα δει μπροστά στα μάτια του να συντελείται το «θαύμα της Παιδείας», η μετα-μόρφωση. Επίσης υπάρχει μεγάλος κίνδυνος οι αδύναμοι μαθητές με τους οποίους θα ασχοληθεί να τον λατρέψουν και ακόμα και αν τα αποτελέσματα δεν είναι τα προσδοκώμενα αυτοί θα το εκτιμήσουν που κάποιος πίστεψε σε αυτούς. Μην ξεχνάμε ότι πρόκειται για μαθητές εντελώς στερημένους από επιτυχίες, προσοχή, καλά λόγια και επαίνους.

Στο δια ταύτα τώρα: ποιοι είναι οι τρόποι για να βοηθήσει ο εκπαιδευτικός τους αδύναμους μαθητές να εμπλακούν στο μάθημα; Ο στόχος κατά βάση είναι ένας και σαφής: πρέπει να τους παρέχει κίνητρα, πρέπει να τους κάνει να πιστέψουν ότι έχουν ικανότητες. Να τονωθεί η αυτοπεποίθηση και η αυτοεκτίμησή τους. Να τους κάνει σαφές ότι η διαφορά ενός αδύναμου μαθητή από έναν καλό μαθητή είναι ότι ο δεύτερος το πιστεύει περισσότερο και ότι είναι αποφασισμένος να δουλέψει περισσότερο. Ότι δεν ισχύει ότι κάποιοι γεννήθηκαν πιο έξυπνοι από κάποιους άλλους αλλά ότι οι ικανότητες καλλιεργούνται. Το ύφος του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι με την καλή έννοια «επιθετικό», να δηλώνει προσδοκία και πρόκληση και ουσιαστικά να «πετάει το μπαλάκι» στους μαθητές αυτούς. Δεν πρέπει να υποδηλώνει ότι τους λυπάται και ότι τους βλέπει σαν «παιδιά ενός κατώτερου Θεού».

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ασχοληθεί εξατομικευμένα με τον κάθε αδύναμο μαθητή μέσα στην τάξη παρά το γεγονός ότι τίποτα από το προβλεπόμενο πλαίσιο δεν θα τον διευκολύνει σε αυτό: τα πολλά παιδιά στην ίδια τάξη, η ύλη που πρέπει να βγει υποχρεωτικά, η έλλειψη παροχής αντισταθμιστικής αγωγής σε μαθητές με έντονες μαθησιακές αδυναμίες (ενισχυτική διδασκαλία, παράλληλη στήριξη κ.ά.) Το πιο σημαντικό όμως κατά την γνώμη μου δεν είναι η μέθοδος που θα ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός προκειμένου να εμπλέξει τους αδύναμους μαθητές στο μάθημα αλλά η επικοινωνία και η εμπιστοσύνη.

Δηλαδή το συναισθηματικό και το ψυχολογικό κομμάτι. Τα παιδιά αυτά αν καθρεφτίζονται μέσα σε μάτια που πιστεύουν σε εκείνα θα πιστέψουν στον εαυτό τους. Ακόμα και αν παρά τις προσπάθειές μας ένας αδύναμος μαθητής δεν θα έχει την προσδοκώμενη αλλαγή στην επίδοσή του θα είναι πολύ σημαντικό για την ζωή του να γνωρίζει ότι υπάρχουν άνθρωποι που νοιάστηκαν γι' αυτόν και που τον θεώρησαν εξίσου σημαντικό με τα άλλα παιδιά. Μην αμφισβητούμε ότι μια καλή κουβέντα ειπωμένη την κατάλληλη στιγμή μπορεί να αλλάξει τη ζωή ενός παιδιού.

Τα παιδιά «καρυδότσουφλα»

Ας μην γελιόμαστε, το πώς αντιμετωπίζουμε τους αδύναμους δείχνει και την ποιότητα της κοινωνίας μας. Είναι πολύ σκληρό εκ μέρους μας τους μαθητές που δυσκολεύονται να ακολουθήσουν το ρυθμό των άλλων τους να τους κολλάμε από μια ταμπέλα του «κακού μαθητή» που αναγόμενη στο μέλλον μπορεί να μετατραπεί σε «επαγγελματικά ανίκανος και αποτυχημένος».

Λίγοι ξεφεύγουν από αυτή την αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Λες και υπάρχει κανείς στον κόσμο που μπορεί να καταφέρει το οτιδήποτε χωρίς κανείς να τον πιστεύει, ούτε καν ο εαυτός του. Πρέπει όλοι να αναλογιστούμε, γιατί όλοι λίγο πολύ είμαστε υπεύθυνοι για αυτό, ότι αφήνοντας τους αδύναμους μαθητές στη μοίρα τους μοιάζουν με «καρυδότσουφλα» που κινδυνεύουν να τα ξεβράσει το κύμα. Όσο είναι ακόμα νωρίς ας τουςβάλουμε πανιά, να γίνουν βαρκούλες, να αρμενίσουν ξανά προς τα μέσα.

